

Káli István

FARHÁJ

Jellegtelen teremtmény az ember. Nem ékeskedik sokszínű szőrzettel, tollazattal, de még fejének, törzsének vagy abból kilógó tagjainak ilyen-olyan különleges alakjával sem. Meztelenül, még ha kisportolt, arányos alkat is, rútnak, idomtalannak tűnhet bármelyik más, a formát látni képes élőlény szemében. Bizonyára öltözködni is a fokozatosan krónikussá váló szégyenérzetében kezdett el, és az ebből fakadó igyekezetében, hogy leplet borítson saját kiábrándító összképére, eltakarni óhajtván e szégyenteli kinézetét a természet többi faja elől. Az állandó becsomagoltság lehet az oka annak is, hogy az emberek egymás között igazán fontos megkülönböztető jelnek az egyetlen, jobbára meztelenül maradó testrészüket tartják: az arcukat.

Meglátni és rokonszenvesnek, akár szeretetre méltónak, esetleg ellenszenvesnek vagy egyenesen utálatosnak tartani felebarátunkat, elsősorban az arc megítélésének kérdése, annak következménye. Más szóval: előítéleteinket főleg a látott arc kiváltotta benyomásainkra alapozzuk, s ennek a fordítottja is igaz, ha netán még nem volt alkalmunk látni valakit, de a róla hallottak alapján véleményt formálunk, azonnal a lehetséges arcára összpontosítunk, azt az előítéleteinkhez igazítjuk, kellemesnek vagy éppen visszataszítónak rajzolódik ki, aszerint, hogy elképzelésünk alapján milyennek szeretnénk tudni az illetőt. Pusztán az arcról ítélve többnyire persze csalódunk, főleg a rokonszenv esetében, mert az ügyesebbje hamar megtanult majdnem észrevehetetlen álarcot viselni, és a mi emberi szemünk távolról sem olyan tökéletes, hogy ezt felfedezze, az észnek és a szívnek meg bizony időre van szüksége a megismeréshez.

Hogy mire való e kis okoskodó eszmefuttatás prologus gyanánt? Csak mert a következőkben egy Farkas Sebe Mihály nevű, a szűk környezetében Farhájnak csúfolt – de lehet, hogy becézett – különös egyedről lesz szó, akinek rendhagyó volta az életnek és velejáróinak valamennyi területére kiterjedt, ezért is gyökerezett meg cselekvésterében, és terebélyesedett igen gyorsan dús bozóttá a fogalom: *Farháj, mint olyan.*

Székely embernek született, amint azt ő is állította, és ez nála (sokakhoz hasonlóan, de sokakkal ellentétben is) már magában is minőségnek számított, mintegy ellensúlyozván az alkatát, természetét tekintve ugyanis nem volt túlméretezett, sőt, általában alulról kellett volna fölnéznie bárkire, ha éppen szemkontaktusra vágyik, szerencséjére ez, kapkodó tekintete miatt, amúgy lehetetlen lett volna. Testét – amely első megítélésre azonnal kiérdemelte volna a nyikhaj jelzöt (mélybeható elemzők sem tudták végül eldönteni, hogy becenevének – gúnynevének?! – második tagja keresztnevéből vagy természetének jelzőjéből ered, ezért az is-is verdiktumot találták kézenfekvőbbnek) –, pontosabban az azt fedő sűrű, fekete szőrzetét folyamatosan ruha takarja, deréktől fölfelé jó tíz éve már mindig valami hosszú ujjú, a pamacsos kézfejére is jócskán rányúló piros-, zöld- vagy kékkockás flanel ing, gallérja alatt az alaptól elütő színű nyakkendővel, az ing fölött nyers színű, a szükségesnél legalább két számmal bővebb velúr bőrzakó, teljes felületén kifényesedve, a makulátlanságot feledtető foltokká sötétedve az elkerülhetetlen dörzsölések mentén, alább a patkányszürke szövetnadrág, amelyen nehéz lett volna felfedezni az egykori vasalás nyomát, vastag gumitalpú cipője, szemtanúk szerint már a megvásárlás másnapján viseltesnek látszott. Ami viszont fölöt-
több méltányolandó benne, hogy mindig vannak az életében olyan időtoredékek, amikor a szemek szabad prédájára kitett, reggelente véresre borotvált, mégis borostásnak tűnő arcán nem tudna megállapodni a másságot mutatni igyekvő maszk, ezért azon minden tükröződés, legalább néhány másodpercig, a pillanatnyi, legőszintébb érzelem kivetülése, legyen az akár a düh, az öröm, netán az egyszerű, a bambulásig menő értetlenség. Így hát ő az, akit meglátni és egyazon pillanatban megszeretni, esetleg megutálni – s itt csak a vagy-vagy esélye áll fenn – hangulat vagy megítélés kérdése. Egyszóval, elég egy pillantást vetni rá, hogy azonnal megértsük a nagy mondás igazságát: senki emberfia nem tökéletes.

Amikor nagyreményű fiatalemberünk megismeri őt, Farháj élete delén van, alkotó ereje teljében, ahogyan ő mondja a későbbiekben magáról. Mindez az erő nem igazán szembeötlő, ha fiatalemberünk az első benyomásunkra hagyatkozik, de ő nem teszi, mert másképpen nevelték. A továbbiakban sem, noha az alkotását is, mint olyant, egy idő után folyamatos kétségei kísérik.

Farháj egy közönséges, egykor egyenletesen fényesre politúrozott, mahagóni-vörösre pácolt, közepes méretű íróasztalnál ül, egyedül egy nagyobbacska helyiségben – mint menet közben majd véleményéből kiderül, ez, mármint a nagyobbacska szoba meg az egyedüllét a tisztségénél fogva kijár neki –, és folyamatosan ír. Vagyis írna, ha a töltőtolla nem kutyálná meg magát olykor, és a tinta gyatrább minősége miatt az adagolótorok nem dugulna el tíz másodpercenként. Ilyenkor, e komoly akadályoztatást kiküszöbölendő, Farháj jó nagyokat ráz a tollon, hegyét lefelé fordítva, aminek következményeként a világos, bolyhos szőnyeg, amely a szoba parkett burkolatának nagy részét befedi, s amelyen tehát az asztala meg a széke is áll, olyan mint egy éppen munkára előkészített, a padlóra kiterített félkész vászon Jackson Pollock tintakék korszakában, háta mögött a nemrég budafölddel frissen mázolt, vasoxidos keverékkel tudatosan, gazdagon bepreckelt, utólag tintakékkel alkalmilag is sűrűn tarkított fal pedig, mint egy ugyancsak az amerikai híresség által absztrakt remekműnek tervezett freskó a kezdeti stádiumában. Amint a toll, engedve az erőszakos rázogatásnak, szabadon folytatná a tintát, Farháj másképpen is erőszakot tesz rajta: alkarját ritmustalanul mozgatva olyan keményen nyomja a papírhoz, hogy az asztal, bár súlyos préselt lemezből készült, ritmusosan inog, elmozdulni látszik tőle a helyéből. A belépőre nem néz fel, noha a kopogtatására előbb harsány igent kiáltott, az írás láthatóan fontosabb, mint a jövevény személye, bárki is lett légyen az, mindaddig, amíg a furcsán nagy, tudálékosan kitett pont oda nem kerül az írásban rögzített megfogalmazottak végére. Akkor fölemeli a fejét. Nos, ez az a pillanat, amelytől kezdve – tekintve, hogy az arca láthatóvá válik – kezdetjük szeretni vagy utálni őt.

A belépőben, aki viszonylag tapasztalatlan fiatalember, nemrég múlt huszonhárom, abszolút kezdő mérnököcske, ki is alakul azonnal az egyértelmű vélemény: ez az arc szeretetre méltóan utálatos. Mert mit is mondhatna arról, amit lát? Felülről lefelé: deresedő, rendezetlen, szabályozhatatlan hajbozont, a tarkónak induló homlokon jól kivehető a nyomok, amelyek arra utalnak, hogy eredeti állapotában legfennebb másfél ujjnyi magas volt, két szembefordított és középen összenőtt, szerteszt meredező szőrpamacs alatt a mélyen és közel ülő, apró, furcsán fénylő szemek, tömzsi, az arca süppedt, s abból a homloktól viszonylag távol éppen csak kitüremkedő orr, melynek széles, szellős

likaiból, akárcsak az enyhén elálló fülekből szúrósan ágaskodik a bokros, szürkülésnek indult szőrzet, túlméretezett, lelógó felső ajkán az orraljtól a szájnylásig szabályos, a hegyétől a talp tengelyéig a hossztengely mentén metszett négyoldalú prizma a bemélyedés, az ajkak vonala mégis jóindulatot sugall, bár az alsó kissé félszegen csücsörödik, amint a jövevényre rácsodálkozás közben elválik a felsőtől, előtűnik a teljes, de fura összevisszaságban leledző, nikotintól és kátránytól elsárgult fogsor, az áll közepén rövid, de mély árok, melyből egy óvatos mesterkéznek és tökéletes mesterszerszámnak talán ha sikerülne kivágni a szakáll drótszárait (de hol lelhetnénk ma ilyen mesterkézre és -szerszámra?!), egész arcát a szem alatti első ránctól az inggallér gyűrődéséig néhány órás, sűrűn serkent, sötét borosta fedi. Órá tekintve Darwin atya büszke lenne forradalmi elméletére, és Karl Linné sem szégyellné magát, amiért az emberi fajt egy jól ismert, rőfögő haszonállattal együtt a mindenevők közé sorolta, bár a látványt a maga összességében egybevetve talán még ők is felfedeznék azt, ami a belépő első benyomása: az egész taszító hatású jelenségben mégis van valami mélyen emberi jovialitás. (Ezt példázza a cég egyik alkalmazottjának egy későbbi, korszakos mondása is az éppen folyó, évszázó közgyűlésen, amikor is felháborodásában az őt ért kritikák miatt csak úgy odakérdezett félhangosan maga elé, hogy miként tudnak némelyek egyidőben majmok, disznók és emberek is lenni, aminek nyomán a gyűlést vezető pártkiküldött keményen megdorgálta, hogy az ilyen megjegyzések nem méltók a szocialista etikához, és felszólította, hogy legyen szíves az általánosítást névszerűsíteni, mire a megrótt szürke kis alkalmazott természetesen szabadkozott, hogy nem teheti, nem vállalhatja a nevesítés számára valószínűleg hátrányos következményeit, ugyanis az illető a főmérnök a vállalatnál.)

A pont kitételét követően jön a széles, teátrális intés, akárki vendég, esetünkben az új fiatal mérnököske leülhet Farháj jobbán az íróasztalra merőleges kis társalgóasztal mellé az egyik székre, és egy újabb, felkérésnek tekinthető intés után mondhatja a magáét. A könyökökre merev kimértséggel támaszkodó test csupa szem és csupa fül tartása a garancia arra, hogy a jövevény mondandója meghallgatásra talál. És hogy nyoma is maradjon mindannak, ami elhangzik, jegyzetelésre kerül valamennyi szava, gondolata, illetve esetenként annak tartalmasabb,

kivonatolt része. Természetesen, amely pillanattól a töltőtoll írni hajlandó. De ahhoz néhányszor megálljt kell inteni, alaposan meg kell rázni a fránya jószágot, hol függőlegesen, a hegyével a Föld középpontja felé, a newtoni nehézkedés és a farhái rázóerő eredőjének varázserejében bízva, hol rézsút, a fal felé tartva, annak reményében, hogy a tinta, amint az elvárható, alkalmazkodik az impulzus („tömeg és sebesség szorzata, kolléga”), valamint a tehetetlenség törvényéhez. A tinta pedig, mint már azt előbb is vázoltuk, legtöbbször tudós és szófogadó anyaga a Farháj legkevésbé sem művészinak szánt, de önkéntelenül is azzá váló hajlamainak.

A fiatalembernek – most éppen neki, de akárki vendégnek, ha mesél, ha érvel – illik olykor-olykor megállnia, Farháj ugyanis igyekszik semmit nem elszalasztani, a füle mellett elereszteni a hallottakból, határozott, tiltó mozdulattal emeli fel olykor a bal kezét, jelezve, hogy még nem végzett az előbbi gondolat lejegyzésével – igaz is, nem várható el, hogy az ember keze hasonlóan gyorsan szárnyaljon, mint a beszélő gondolata –, majd a kis csendszünetek végén avatott karmesterként beinti a folytatást, a toll, a papír, az asztal meg a vendég mind koronatanúja az ő alkotó lendületének.

Farháj lendülete, a fiatalember folyamatosan és kitartóan alakuló véleménye szerint is, beleillik a kor jellegzetes lendületébe. Hogy ez a megállapítás érthetőbb legyen, be kell helyeznünk őt a konkrét időbe és a történetet befogadó helyiségnél valamivel nagyobb térbe. Nos, éppen ezerkilencszázhetven július tizenegyedikét írják, és ifjú vendégét Farháj a sok mindenre, de főleg téglagyártásra kárhozott vállalat újonnan épített és alig egy hónapja átadott adminisztratív pavilonjának főmérnöki irodájában fogadja. (Igen, igen, a tintapacnikkal meggyalázott falfestés is alig egy hónapos, de kinek és mi okból kellene ezen megakadnia, megrökönyödni?!)

Az irodát, amelybe mérnököcskénk élete első munkanapján első alkalommal belép, amúgy a teljes puritánság jellemzi. A Farháj háta mögötti, a belülről párnázott bejárati ajtóval szembeni falon lógó, amúgy kötelező arcképen kívül – amelyről a mosoly álcája alól vizslató, kajtató, rideg szem mered rá mindenkire, aki odabent kitölti az általa kiszorított levegő helyét – meg egy kétajtós, kalapácsfestékekkel szürkére mázolt pléhszekrényen kívül semmi dísz, semmi sallang. A környezet nem lényeges, a hangsúly amúgy is a bent folyó munkán van. És ki

merné azt állítani az éppen jegyzetelő Farhájrról, hogy nem magát a hangsúlyt testesíti meg?!

A vendég, akinek élete még tartalmatlanul rövidke, ezért mondandója is az, hamar befejezi, elhallgat, várakozón tekint a jövődjé elé. Ekkor következik az újabb, nagy és határozott pontkitévés a jegyzetfüzetbe. Majd egy sóhaj, ami lehet a megkönnyebbülés édessége, de akár a nekiveselkedés támpontja is, ez ugyanis nem derül ki a csendet nyugtázó kérdésből: „Kész?!” Ez követi, az önbecs megnyilvánulásaként is, a néhány lélegzetvételyi, homlokráncolással kifejezett, élesen figyelő kivárás, majd komolykodó, a kátrányos lerakódásoktól kissé recsegő hangon a folytatás: „Akkor most én beszélek, kolégga!” (Nem, nem helyesírási hiba, így ejti, ilyen alig hallható, rövid ellet, ami majdnem jébe folyik, a nagyon hosszan ejtettével és megnyomott gével!) És figyeli a hatást, hogy a jövevény miként viszonyul a frappáns megnevezéshez, ráérett-e azonnal, hogy ettől kezdve ő a Farkas Sebe főmérnök elvtárs új mérnök-beosztottja, eme státusz minden velejárójával együtt?!

De mert a frissiben számba vetten nem ütközik ki azonnal az alázatos csodálat, elkerülhetetlenül következik a teljes munkaidő tartalmak kihasználását követelő boglyas teendők hosszas felsorolása, ami nem kis erőfeszítés még egy ilyen fontos vezető részéről sem, de ezek a teendők minket most nem igazán érdekelnek, a későbbiek során talán szó lesz néhányról, s amelyikről itt szó nem esik, az bizonyára szóra sem érdemes. A munkára jelentkezettnek, azaz immár kollégának, igyekeznie kellene kihámozni, mi az, ami mindebből közvetlenül rá tartozik, s ő igyekszik is, mégsem igazán boldogul, de illetlenségnek tartaná mindegyre rákérdezni, reméli, hogy menet közben valaki majd erre is fényt derít, úgyszintén azt is, hogy e kusza, alakatlan boglyát nem neki kell majd szálanként szétszednie és valami jól meghatározott rendbe raknia. Egy idő után már alább is hagy a hallottak megértésére és rendezésére tett igyekezete, s bár a szemét, már csak illemből is, le nem veszi a beszélőről, lemond arról, hogy kövesse a kioktatást (ezt a későbbiek során majd többször is felhánytorgatják neki!), így szinte észrevétlenül és teljesen tartalmatlanul múlik el a következő félóra, ami után nem marad más hátra, mint tudomásul venni az atyai szándékkal záró figyelmeztetésként meghatározott, lehetséges, ambiciózus életcél: „Az igazgató elvtárs igazgató lesz, míg a világ világ, mert

ő a párt bizalmát élvezi, de főmérnök mindig új kell!”, majd a közben behívatott közvetlen főnökre, Gyuszira bízatra udvariasan elköszönni, másnapról beülni a még épen hagyott, régi adminisztratív fabarakkba és, belemélyedve a komoly mérnöki feladatba, termelés-nyilvántartó regiszterfüzeteket vonalazni.

Az az egy hónapnyi, vonalazgatásnak álcázott semmittevés arra legalább jó volt, hogy ifjú mérnököcskénk megszokhassa nyitott szemekkel-fülekkel járni-kelni abban a közegben, amelyben, más kilátás éppen nem lévén, élni kényszerül, és – a szándékos vagy szándéktalan tájékoztatások (sok helyütt ezt pejoratíve egyszerűen pletykaként könyvelik el) nyomán szerzett tudáshalmazt rendszerezve – mindenkiről megrajzolhassa a maga külön vállalati személyiségtérképeit. Volt olyan térkép, amely egészen természetesnek tűnt, volt viszont annyira különleges is, hogy nap mint nap kénytelen-kelletlen újra meg újra rácsodálkozott, milyen közeg az, amelyben ilyen gyorsan mehetnek végbe határ- és domborzatváltozások. Ezek közül a változások közül, mindet felülmúlva, kiemelkedett a Farhájé. És minél több fehér folt tűnt el e térképről az újabb, közvetlen vagy közvetett információk nyomán, ifjú barátunkban annál inkább megerősödött az első benyomás: szeretetre méltóan utálatos.

Farháj – az új és diadalmas kor követelményeinek megfelelő megítélés szerint – jó közegből, hatgyermekes sóvidéki szegényparaszt családból származott, de amikor a hat év polgári után egy udvarhelyi tanonciskolába adták, nyeszlett fizikuma miatt ugyanis erőtlennek tartották a kaszához, kapához, ekeszarvhoz, de még a gané hányó vasvillához is, ennek még senki nem tulajdonított különösebb jelentőséget. Ő, a helyzet komolyságát átérezve, ha már abba az idegenségbe kényszerült bele, amitől addig riadtan ódzkodott, mert ügyefogyottnak érezte magát a család pátyolgatása nélkül, s olyasmire kellett ráhangolódnia, amiről addig halvány dunsztja sem volt, a folytonos megaláztatottság közepette is igyekezett a külső-belső nyomorban eltelt két év alatt ellopni valamennyit a lakatos szakma titkaiból. Alig múlt tizenhét, amikor hírét vette, hogy a parajdi sóbányában segédvájárokat keresnek. Ő éppen abban a korban lévén, hogy még nem sorköteles, a leventeség pedig, alkati okokból, szóba sem jöhetett, azonnal jelentkezett, és mivel a háborús emberhiány miatt már ott sem válogathattak, ahol ez elvárható lett volna, már másnapról szinte a boldogság tudatos

elégtételével vonult le minden ráeső siktában a föld alá sót fejteni, és úgy szajkózta bemenet meg kijövet a „szerencse fel!” bányászköszöntést, hogy közben fogalma sem volt róla, kinek is, minek is szól. Elég volt arra hajtania, amit a mélyben megköveteltek tőle, s hogy közben mi történt odafent, arra nem maradt ideje figyelni, így aztán az éppen végbe menő hatalomváltás semmit nem jelentett neki, az a só szükségességén mit sem változtatott, ezért is érte meglepetésként tíz év gondtalan vajúrkodást követően, hogy megkérdezése nélkül beírátták esti iskolába, ahol egy év alatt, miután a tanonciskolai kinlódást is beszámították a tanulmányi időszakba, mindenféle különbozeti látszatvizsgák letétele után leérettségizett, majd újabb két év elteltével, a gyakorló népi hatalom áldásával elküldték tanulni az éppen akkor Petrozsényba költözött Bányászati Intézet bányagépészeti karára, ahonnan három év gyorstalpalásos képzést követően villamosgépész mérnökként került vissza Parajdra, az állami sóbányavállalathoz, a főgépészeti osztályra. Akkorra már úgy gondolta, annak is eljött az ideje, hogy a nősülésre is sort kerítsen. Nem tudta, hogy vágjon bele, mert addig két lépés távolságnál közelebb nem mert kerülni a szebbik nem valamely egyedéhez, ezért is volt kicsit furcsa eleinte, hogy nem kellett válogatnia, mert az éppen frissiben kinevezett, kedves kis tanítónéniben mutatkozott hajlandóság arra, hogy mérnökné legyen – azzal sem törődve, hogy Farháj közben, alig egy év mérnökösködése alatt, a kétes mindentudásával, gyöngéd fontoskodásával, ártatlan balfogásaival kiérdemelte a „parajdi bányarém” címet –, és szült neki egy egészen aranyos, fekete hajú, szemű kislányt, akinek a neveléséhez, mire odaérett, persze már nem lehet elég jó a parajdi iskola színvonala, egy megyei jogú város, az mindjárt más, s ha a munkahelyváltáshoz meg a költözéshez az szükséges, ami, akkor bármit véghez kell vinni, semmi nem számít, egy derék férj és apa minden eszközt megragad és kihasznál, függetlenül attól, hogy erkölcsileg ez milyen következményekkel jár. Aki így vagy úgy helyet csinál magának, annak helye lesz, és ennél semmi nem lehet fontosabb, mert a család, ugyebár, mindenekelőtti.

Így történt, hogy ez a sok mindent, de főleg téglát gyártó vállalat Farkas Sebe Mihály személyében egy új értékkel, azaz egy új főmérnökkel gyarapodott. Akkor, sajnos, még nem volt egyértelmű, hogy ő csak másodlagosan mérnök, elsősorban Farháj. Ez menet közben derült

ki róla. Már jóval előbb, hogy mérnököcskénk először tette tiszteletét az irodájában, de ezt egy újonnan érkezettnek nem volt honnan tudnia. A következő napokban sem, hiszen az első hónapban jobbára csak a saját értelmetlenségének felfedezése okozta életében a szenzációt, noha kétségtelen, hogy a regisztrervonalazás pazarul ment, s ő már ezzel is igazi elismerést váltott ki a környezetéből.

Aztán mégis történt az idők folyamán egy s más, ami elterelte az ifjú figyelmét a saját értelmetlenség-érzéséről. Ehhez először is el kellett jönnie ama csodálatos, augusztus hatodikai bányásznak, amely, a ház szokása szerint, egy(ik, mert utóbb kiderült, sok ilyen akad) kiváló alkalommal szolgál a szervezett, közös evés-iváshoz, tekintve, hogy a szovátai központú kőkitermelő egység a vállalat bányászati részlegének számított, Sajgó Buci bácsi, az egység vezetője a központi vendégeket szívvel-lélekkel fogadó házigazdának, a Tivoli nevű vendéglátóipari egység pedig az alkalomhoz illő, minden, ezzel kapcsolatos igényt kielégítő, remek helynek.

Azon a csütörtöki délutánon három óra egy perckor, a hivatalos munkaidő lejárta után, a két GAZ terepjáró begyújtott motorral, menetkész állapotban várta tizennégy utasát. Egyikben Basa Sándor, az igazgató terpeszkedett a vezető, Meszes Karcsi jobbján, hátul, a két oldalsó ülésen az ő közvetlen alárendeltjei feszengtek: Laja, az eladás, Géza, a beszerzés, Macácska az adminisztráció, Ancsa, a könyvelés, Etus, a pénzügy főnöke és persze Vadmarci, a jogtanácsos, a másik első üléséről Farháj ágaskodott a jobb kilátás érdekében, na meg azért is, hogy szemmel tarthassa a hátul ülő sajátjait, Gyuszit, a termelés, Bercit, a kitermelés, Antit, a gépészet főnökét, Sanyit, a geológust, Jenőt, a munkavédelmist és tűzrendészt, úgyszintén a kakukkfíókaként frissiben a csapatba csöppent ifjú kezdőnk.

Az úton odafelé semmi nem történt azon kívül, hogy az öreg terepjárók nem remekeltek hegynek fel, ezért feszültséget okozott az aggodalom, hogy vajon a csapat eléri-e a tervezett ötórás kezdést. A sofőrt szekírozó biztatáson meg a vezetői virtusok felemlegetésén kívül semmi érdemleges nem hangzott el, rendhagyónak csak ama szupercselekedet bizonyult, amit Farháj eskü alatt állított, mint életének nagy, vészhelyzet-elkerülő bravúráját, ami abból állt, hogy a minap, Parajdról jövet a családdal, éppen egy teherkocsit előzött úgy nyolcvanassal a balavásári hegyen fölfelé a Škoda 1000 MB nevű csodával,

amikor kábé száz méterre előbukkant a kanyarból a vele szembeszá-
guldó fekete Volga, mire ő, mert érezte, hogy nincs más kiútja a halálos
ütközés elkerülésére, egy reflexmozdulattal rükvercbe tette a járgányt,
és betolatott az előzőtt teherkocsi mögé. Ifjú titánunk nem értette,
hogy ezek után Gyuszi (Moszkvicsos), Anti (Wartburgos) és Sanyi
(Daciás) miért szorítja negyedórán át a kezét a szájára olyan erővel,
hogy az ujjuk közben ellilul, a szemük kiguvad, a fejük fokozatosan
szederjesbe vált.

Amúgy bajok és kevésbé szerencsés események nélkül, éppen időben,
öt előtt öt perccel érkeztek meg az egység székhelyére, Szováta Parajd
felőli kijáratához, ahol az ottani teljes munkacsapat és az alsósófalvi
rezesbanda várta őket, ez utóbbi azonnal, amint a terepjárók lefutottak
az aszfaltról, s felverték a bekötőút első porpamacsait, rázendített a
bányászindulóra, s amíg a kiszállást követően az úton meggémberedett
testek, a sok baráti kézfogás, illetve férfias arcpuszi után gyors
egymásutánban beléjük töltött három-három pohárka oroszhegyi kis-
üsti szilvától ki nem lazultak, olyan lelkesen fújva kezdték, végezték s
kezdték újra az áldott zenét, hogy a végére angyalian átszellemültek a
másokban gerjesztett jókedv látványától.

Basa igazgató és Buci bácsi szerencsére rövidre szabták a maguk
részéről elhangzott ünnepi beszédeket, rögtönöztek, mint avatott
szónoktól ez elvárható, így megbocsátható volt minden, a visszabőf-
fentett pálinka miatt használt, a szöveg tartalmához nem illő kifejezés,
a sok értelmetlen félmondat, valamennyi mondatszerkezeti balfogás.
Különben is, ifjú titánunknak, ha mást nem is, azt sikerült egy hónap
alatt megtanulnia, hogy okos emberek között nem divat az okoskodás,
őt meg amúgy is csak azért vitték magukkal, mert volt egy üres hely,
s mert ideje már beleszoknia a megszokhatóba.

Pontban fél hatkor a rezesbanda kifújta az utolsó finét, akkor Buci
bácsi néhányszor figyelemfelkeltően összecsapta a tenyerét, így moz-
gósítva az egybegyülteket, hogy igyekezzen ki-ki a maga járgányán
mielőbb átruccanni a Tivoliba, ahol Vágási úr, a főnök, már túl van az
előkészületeken, s hat órától arrafelé bármikor fel tudja szolgálni az
alkalomra főzött tárkonyos becsináltlevest, utána meg a tisztességes
szeletekre vágott tarjából sült flekkent szalmakrumplival és kovászos
uborkával, igyekezni kell, mert időre van szükség, amíg az megroskad,
helyet csinálva a házi gyártású vékonykolbásznak is (mustárral vagy

tormával, ki hogyan szereti), és elfogy az a húsz láda sör, ami tisztességesen behűtve várja a forró nyári délután hevében szomjazó társaságot.

Mérvököcskénk gyors fejszámolást végzett, hogy felmérje, mekkora teljesítményre lesz szükség a jelzett italmennyiség elfogyasztásához, és elhűlve tapasztalta, hogy ha ők tizennégyen (mert a sofőrök, ugye, nem ihatnak), a helyiek huszonheten, plusz a Buci bácsi felesége, akkor is a ládánként huszonnégygel számolt, négyszáznolcvan üveg sörre negyvenketten jutnak, ami fejenként majdnem tizenkét üveget, azaz hat litert jelent. És már a sörivás pusztá gondolatától is az életében addig egyetlenegyszer érzett másnaposság rosszullete szállta meg.

Másfél óra múltán nem találta értelmét a sörfogyasztás lehetséges következményeinek követésével, a fogyasztott mennyiség elszámolásával foglalkozni. Arra is a hirtelen nyomasztó vizelésinger döbbsentette rá, hogy a virtus mindenek előtt való. Éppen Basa igazgató és Buci bácsi után lépett be a mosdóba, és döbbsenten vette tudomásul, hogy ők felül írtenek. Ezt, azután, amit látott, természetesnek tartotta, csak tíz perc múlva lett végérvényesen rosszul, amikor azok ketten egymással versenyezve, stopperórával mérve a másodperceket, fejüket hátravetve töltötték le gyors egymásutánban a következő két üveg tartalmát. Akkor érezte, hogy megfordul vele, feje tetejére áll a világ.

Kiesett az időből. Nem tudta, mennyi telt el azóta, hogy csak valami tompítón át beszűrődve sikerült érzékelnie az ünnepélyességet, s talán az asztalra borulva egy alvással szégyenszemre még meg is csúfolja ezt a sokak által annyira várt, ünnepélyes alkalmat, a bányásznapot, ha nem hall váratlanul valami különös, éteri, másvilágról érkező, tompán elfojtott, mégis ellenkezést nem tűrő hangot: „Gyere ide, Farkas Sebe Mihály, ha van gatyád!”

Az erre ocsúdó fiatalember tekintete az éppen megszólítottára tévedt, még pontosabban annak arcára, és a látványtól egyszer s mindenkorra letisztázódott benne az addig homályosan maradt „élő halott” fogalom lényege: a bőrszín viaszossága csak egyik enyhe jelző, a tudati bénultságot tükröző rémület-merevség a tekintetben a másik, amellyel az állapot kifejezhető, de legmegrázóbbnak a félelem testbeszéde tűnt, az a különös remegés, amelynek egyetlen nyilvánvaló oka a hang eredetének kideríthetetlensége, hiszen egyértelmű volt, hogy a felszó-

lító hanghullámok nem a teremben jelen levők valamelyikének szájából eredtek.

És hogy még teljesebb legyen a hatás, az ismeretlen hang újra szólította Farháj: „Gyere ide, Farkas Sebe Mihály, ha van gatyád!”

Anti, a főgépész a Farháj jobbjáról számított harmadik székről pattant fel ültéből elsőnek, harciasan az ajtó felé indulva dühödten harsánykodott: „Ki vagy, mi vagy, te mocsok?! Mutasd meg magad, ha van gatyád!”

De a hang, immár az ajtó közeléből, leintette, pedig senki, semmi rendkívüli nem volt ott Vágásit, a Tivoli főnökét kivéve: „Semmi bajom veled. Te tudod, hogy vagyok, s hogy ki vagyok. Farkas Sebe Mihály nézzen szembe velem, ha van gatyája!”

Anti a döbbenettől meredten nézett vissza az ajtóból Farhájra, majd, mint akinek hirtelen eszébe jut, hogy az ember bátornak született, kihívóan szól rá: „Gyere, főmérnök elvtárs, lássuk el a baját! Itt vagyok én is, ne félj! Azt mondtad, nincsenek. Most hallhatod, hogy vannak. De ennek itt ellátjuk a baját. Gyere!” Felkapta az ajtó mellé támasztott cirokfejű seprűt, visszalépett vele az asztalhoz, és a Farháj kezébe nyomta.

Farháj körülnézett, s mert körös-körül a rámeredő tekintetekből csupa biztatást olvasott ki, lassan, mintegy erejének, bátorságának fitogtatásaképpen, fenyegetően kihúzott mellel, felhúzott vállakkal felemelkedett a székről, majd a seprű nyelét döfésre tartva, „hol vagy, te mocsok?!” csatakiáltással megindult az ajtó felé. Ám akkorra már a gonosz szellem hívása az ajtón túlról hangzott. Nem lehetett megállása, ott állt az ajtóban Anti, biztatón-csalogatón intett, negyvenen emelkedtek kíváncsian az asztalok mellől, s mire Farháj tétován hátranézett, már nem maradt választása, a megütközés a közben egyre távolabbról hívó szellemmel nyilvánvalóan elkerülhetetlenné lett.

Ki az étterem ajtaján, át az előtéren, hátra a mellékhelyiségek felé, el a padlásfeljáróig, mert alig pár pillanat elteltével a hívó hang, ahogyan az egy igazi szelleméhez illik, a padlásról érkezett. Anti tört bátorítóan utat a semmivel megküzdve, mögötte Farháj, továbbra is döfésre tartva a seprűt, diadalra ittasan, már-már vakmerőséggel átitatódottan, egyre hangosabban ismételve: „Hol vagy, te mocsok?! Most véged! Kicsinállak!” A padlásra vezető lépcsőkön is, Anti nyomában haladva, többször elharsogta, csatakiáltása még a padlásfeljáró

lappantyújának csattanását is elnyomta, odafent is elhangzott néhány-szor, látni nem lehetett a rövid dulakodást, de az ütközet hangjai lent is tisztán kivehetők voltak, az egésznek Vágási ellentmondást nem tűrő, parancsoló szavai vetettek véget. „Nincs szüksége erre a seprűre, főmérnök úr, nincs itt semmiféle kísértet. Legyen komoly!” Csakhogy Farháj, bár a seprút közben bizonyára elvették tőle, nem hagyta magát holmi nyugtatással lefegyverezni. „De van! Hallottam. Innen a padlásról beszélt. Van!” Vágási igyekezett nagyon kemény hangon ismételtlen egyértelművé tenni, hogy a játéknak vége. „Nincs. De ha van is, tőlem fél. Elment.” Farháj erre kivárt ugyan, de nem volt az a fazon, aki csak úgy veszítsen. „Elkotródott a mocskok, mert megijedt tőlem.” Akkor Vágási, a lentiek nagy elkeseredésére, végérvényesen tönkrezúzta az esemény egyértelműségét: „Tőlem, magától, az mindegy. Nincs itt, és kész. Menjünk, mert a lányok már találják a vékonykolbászt. Nem jó, ha kihül.”

A vékonykolbász csakugyan finom volt, zamatos és kellően fűszerezett, hogy csússzon rá a sör, amiből éjfélig tizenegy egész láda el is fogyott, a tizenkettedikből is hét üveg. „Azért pazarlódik el, mert az olyan taknyosok, mint, te, nem isznak”, mutatott rosszállóan Basa igazgató a mi gyámoltalan, józan mérnököcskénkire, aztán indulásra serkentően bezuhant a GAZ főnökülésére.

Hazafelé Farháj már kókadozott, le-lebukott a feje, de aludnia nem lehetett, mert Anti nem tudott napirendre térni afölött, hogy egy szellem éppen a hitetlen főnökének mutatkozott meg. „Hű, főmérnök elvtárs, tudtam, hogy vannak, mondtam is, bár te állítottad, hogy nem, de azt nem hittem volna, hogy neked előjönnek. Kurva bátor voltál, hogy szembeszálltal velem!” A dicsérettől Farháj életre kapott, a félprofiljáról a sötétben is leolvasható volt a diadalittasság, amint hátraszólt: „Csak egy kicsi kellett volna még, s kicsinálom a mocskot!” Anti jóváhagyólag bólogatott. „Te ki aztán, ha az a barom Vágási nem avatkozik kéretlenül belé. Kurvára bátor voltál!” S hogy ne pusztába kiáltott szó legyen az Antié, Gyuszi is meg Sanyi is majdnem egyszerre jóváírták a tény: „Kurvára bátor voltál!”

Attól kezdve már nem volt értelme akár egyetlen szót is vesztegetni az ügyre. Másnap a vállalatnál mindenki tudta, hogy a főmérnök a szovátai Tivoli vendéglő padlásán megütközött egy gonosz szellemmel.

De a gonosz szellemek a Farhájjal vívott ütközetekben nem mindig hagyták őt felülkerekedni. Különösen attól kezdve nem, hogy a felfalusi téglagyárba is beköltöztek. Csak ezzel magyarázható ugyanis valamennyi szerencsétlenség, ami abban az átkozott gyáregységben vele megesett.

A baj akkor kezdődött, amikor a szárítóalagútban, amelybe a szénfűtéses kazánból a ventilátor közvetlenül, szűrés nélkül fújta be a meleg levegőt, a nyers téglával teli csillék áthaladtukban egyre gyakrabban elakadtak, s mert egyetlen sodronyhoz csatolták őket, a torlódás miatt olykor fel is borultak. Ez minden alkalommal komoly kiesést okozott, ugyanis ilyenkor le kellett állítani a kazánt, ki kellett húzni a még nedves téglával teli csilléket, vissza kellett taszítani őket egy kis emelkedőn az alagút szájához, be kellett menni a levegőtlen alagútba, fellapátolni, talicskán kihordani az összetört téglákat, letakarítani, -kaparni a sínekről a rájuk rakódott kormot, kátrányt, hamut, így visszaállítva a hiteles nyomtávot, amelyre a keréktávolságot is tervezték.

Farháznak mindeközben az elsőre halott nyomtáv fogalma tetszett meg igen-igen nagyon, mondta is azonnal Gyuszinak, hogy szerinte nem a lerakódásokkal, inkább ezzel a nyomtáv izével lehet gond, s nem bánna, ha elkísérné a gyártelepig, mert szeretné személyesen megmérni, hiszen „azért lennének mérnökök, nemdebár, hogy megmérjük, ami mérhető”, mert az nem valószínű, hogy a gonosz szellemek galádsága okozza a gyakori leállást, termelés kiesést. És Gyuszi hiába állította, hogy egy kis beruházással, a befúvó elé szerelt szűrővel megelőzhető, de legalábbis ritkítható lenne a gyakori megállás, a következő hétfőn – október közepe volt, tartós égi áldással –, a Basa tartotta szokásos reggeli eligazítás után intett Gyuszinak és az ifjú kollégának, begyűjtatta a szolgálati GAZ motrát, kis elnézést kért, hátrasietett az asztalosműhelybe, kölcsönvett egy colstokot, az esztergályosoktól egy sublert, s így felszerelve pattant be az első ülésre, azonnal gyors tempóra nógatva Szikárt, a vezetőt (rendes nevén Szígyártó Károly, amúgy apró volt és gömbölyű), mondván, halaszthatatlan mérnivalója van.

Az odaúton (Gyuszi csak az út egyharmadának megtétele után kezdte el számolni!) huszonhétszer említette a nyomtáv fogalmat. Felfaluba érve a maga szokásos szerénységével háritotta el a neki szánt lelkes üdvözlést, azonnal leállította az alagutat kiszolgáló ventilátort, kihú-

zatta a félig száradt téglával teli csilléket, tüntetően előkapta világos trencskója zsebéből a mérőeszközöket, és senkitől sem kísérve, zavarlatva begyalogolt az embermagas, meleg alagútba. Egy perc múlva ismét kint volt, és ellenkezést nem tűrően egy viharlámpát kért. Az alagútzáró pléhajtón türelmetlenül dobolva várta ki, amíg megkapta, aztán a vibráló fényű lámpát maga előtt tartva ismét eltűnt a sötétben. Közel egy órát tartózkodott bent. Amikor kijött, Gyuszi azonnal az égre nézett, tartósan úgy maradt, mint aki éppen azon van, hogy az arcát tisztára mosassa a sűrűn hulló esőcseppekkel, a grimasz, amibe a vonásai eközben torzultak, akár a bőrét paskoló cseppek rovására is írható lehetett volna. Pedig egy alapos mosdatásra nem neki, inkább Farhájnak lett volna szüksége. A benti hunyorítástól fehéren maradt szemráncai kirittak fekete arcából, amelyet amúgy bárgyúvá merevített a ráfagyott értetlenség, amit a mérések eredménye szült: a nyomtáv az alagút egyik végétől a másikig, félméterenként mérve mindenütt azonos (lásd: colstok), a sínek felületi szélessége, amelyen a kocsikerek futnak, úgyszintén (lásd: subler), mérnöki jelenlétünk értelmetlensége nyilvánvaló („neked volt igazad, Gyuszikám, itt csak a szűrő segít, de az is lehet, hogy csak a jóisten”), pedig az esőcseppektől még jobban elkenődő korom és zsiros kátrány a trencskón is bizonyosság arra, hogy mi mérnökileg mindent megtettünk az alagútban a magunk igazának bizonyítására („az asszony megöl, dobhatom el ezt a vacak kabátot, pedig a múlt héten vette nekem!”), még szerencse, hogy az a néhány perc, amíg tanácsstalanságunkat feldolgoztuk, miközben a váltásban éppen dolgozó mind a harminckét munkaerő sorban csodájára járt a vállalati főnégernek, túl kevés volt ahhoz, hogy hamarjában előkerítsék összehasonlítási alapul Terézt, a gyártelep mindenesét, a barnák közt a legbarnábbikat („Gyuszikám, szólj Szikárnak, hogy azonnal indulunk!”). A hazafelé úton Gyuszi összesen négyszer próbálkozott a nyomtáv fogalmának társalgási témává tételével, de Farháj résen volt, azt az isteni szót hiába szájába nem vette. Hazavitette magát Szikárral, s amikor kiszállt, határozottan utasította őt, hogy Gyuszit is meg az ifjú kollégát is tessék a kapuig hazaszállítani („nem szeretném, fiúk, ha a világ már ma megtudná, hogy előttetek hogy bekormoztam magam”).

Attól kezdve Farháj a felfalusi gyáregységet tabuként kezelte. Ha csak tehette, még az említését is elkerülte, a maga magyarázatában egyértelmű volt, hogy ki kell törölnie a mindennapokból.

De a sors nem azért sors, hogy hagyja magát kijátszani. És az önérzet sem azért önérzet, hogy ne lehessen rájátszani. Nem hiába említette Gyuszi az eligazításon, hogy Felfaluban pillanatnyilag nem találnak műszaki megoldást a téglához szükséges pala kitermelésére, mivel a hosszan tartó és kiadós őszi esőzések következményeként a palabánya fenéke feltelt vízzel, méteresnél mélyebb a híg iszap, a bányacsilléket kihúzták, ki sem látszanának belőle, billenőteknőssel sem lehet behajtani, motorig, de lehet, afölé érne a zatty. Lefolyóárkot sem tudnak kaparni, a fenék minden oldalról a palafal felé lejt. Talán ha bekeményít a tél, s a jégfedő megbírja legalább a csilléket... De az enyhe december... Basa a műszaki megoldás említésekor egyértelműen nézett Farhájra, akinek illetett állnia ezt a tekintetet, s úgyszintén illetett a csorbíthatatlan önérzetét egyetlen, kihívó választ tekintetben felmutatnia.

A megoldás megtalálásának első lépését a helyszíni, közeli szemle biztosította, természetesen a szokásos felállásban, azaz ő, plusz Gyuszi és a fiatal kolléga. Az úton szokatlanul szótlan volt, nyilvánvalóan a lehetséges műszaki megoldásokon elmélkedett. Vagy talán azon morfondírozott, miért is kellett hirtelenjében egy olyan helyzettel szembeülnie, hogy sürgősen megoldást várnak tőle, mert a terv... Arra nem számított, amit aztán a saját szemével látnia kellett: a kiterjedt, több hektárnyi sártengert. Nem hitte volna, hogy ilyen létezhet, hogy egyik napról a másikra kialakulhat.

Farhajt a látvány meglepte ugyan, de igyekezett nem mutatni döbbenetét. A szemgolyóit le-fel, jobbra-balra mozgatva jelezte, hogy agya lázasan dolgozik, s néhány pillanaton belül meg is találta a kézenfekvő mérnöki megoldást: elsősorban meg kell mérni a felszín és a szilárd fenék közötti távolságot, vagyis az iszaptenger mélységét. De a megoldásnak ezt a kezdeti, zseniális lépését nem szabad másra bízni, ha már neki jutott először eszébe, ezért minden magyarázat nélkül kért az eszközraktárból egy vadonatúj lapátnyelet. Három percbe telt, amíg Verebes Bandi, az egységvezető hátravitte neki. De Farháj ez idő alatt sem tétlenkedett, fel-alá sétált a „tengerparton”, azon elmélkedve, meddig juthat be „a vízén járva”, ahol a mérésnek már értelme van. Az alkalmi téglaošvény úgy két-három méterig biztosnak látszott, úgy dönthetett, addig elmegy, ott aztán majd lenyomja a lapátnyelet, s a tapasztalás függvényében újabb stratégiát eszel ki a folytatásra. Az első két határozatlan lépést, mivel az öšvény biztonságosnak tűnt, egy

harmadik, magabiztosabb, igazi mellkihúzó, farhájás mozdulat követte, azt egy kis megingás, amiből még sikerült visszanyernie az egyensúlyát, de a tehetetlenségi erő a negyedekre is rákényszerítette, annak végén pedig nem maradt a talpa alatt semmi szilárd anyag, amire léphetett volna, és hiába tolta be maga elé támasznak a lapátnyelet, hogy visszanyomja magát, eldőlt, s az odakint állók döbbenetére elmerült a híg sárban. Szerencséjére, mint fuldokló a szalmaszálba is, ösztönösen, görcsösen kapaszkodott a lapátnyélbe, amelynek vége néhány másodperc múltán felbukkant a felszínen. Gyuszi azonnal ocsúdott, a téglaoösvény végéről sikerült elkapnia, maga felé húzta, a fogódzó segített Farhájnak talpra állni. Még így is megkínlódtak mindketten, amíg ügyel-bajjal a partra kászálódott, mert az iszap nyakig ért neki. Eleinte patakban, majd erekben folyt, aztán csak csöpögött róla a sár, amint ott állt elesetten, tanácstalanul, szétterpesztett lábakkal, a testétől eltartott kezekkel, mint aki undorodik a bemocskolt önmagától, arra várva, hogy valaki megmondja, mi történjen. A gyárudvari vízcsap is Gyuszinak jutott eszébe, azzal mosták némelykor a téglaszállító teherkocsikat, a kétcolos, több méter hosszú slagot sem szerelték le a kifolyócsőről, nem volt olyan hideg, hogy a benne maradt víz jéggé fagyjon. Verebes Bandinak megvolt a kellő rutinja a használatához. Fejtől lefelé haladt a vízszugárral, módszeresen, kitaró egyenletességgel adagolva a tisztulás anyagát, ujjaival szabályozva a nyomást, hogy kárt ne tegyen a fürdetettségben, nem hagyott egyetlen tenyérnyi felületet sem alapos átmosás nélkül. Ahogy a Farhájról lefolyó sártócsa pillanatról pillanatra terebélyesedett, Gyuszi szorongása egyre oldódott, mind nagyobb erőfeszítéssel telt az igyekezete, hogy összeszorítva tartsa az ajkait. A fiatal kolléga számára nem volt egyértelmű, hogy a heveny sírhatnékját vagy a röhöghetnékjét igyekszik így visszafojtani. Fürdetés közben, ha nem kellett éppen hátat fordítania, hogy mindenéhez hozzáférjenek, Farháj folyamatosan őt nézte, nem titkolt rosszállással, mint megszégyenülésének ősforrását. Aztán mégis, lemondóan, egészen emberi hangon, elesettsége miatt már-már szájalmat keltően kimondta a feloldozást: „Röhög csak rajtam nyugodtan, Gyuszikám!”

Elöl, a gyárirodában, Farháj meztelenre vetkőzött, megtörülközött, s magára öltötte a kölcsönruhákat: Gyuszi az alsónadrágját és az ingét adta, a fiatal kolléga az atlétáját meg a pulóverét, a raktárból vételeztek

egy egérszürke dokk salopétát meg egy fatalpú bakancsot, amit a kemencében dolgozó kihordók munkavédelmi lábbeliként használtak. „Egészen jól állt rajtam”, mondta, s a hang, amit utána hallatott, akár kuncogásnak is felfogható lehetett volna, miközben az ajtó üvegbetétjét tükörnek használva forgolódott, úgy szemlélve magát, odafigyelve arra is, hogy Verebes Bandi minden vizes cuccát berakja a nagy fekete nejlonzsákba.

A hazafelé úton végig szótlan volt. „Köszönöm, hogy megmentettél, Gyuszikám”, mondta, amikor a tömbház bejárata előtt kiszállt a kocsiból.

Érdekes módon soha senki, semmilyen körülmények között sem másnap, sem azután nem emlegette az esetet.

Amit viszont a következő év novemberében ugyanott elszenvedett, végzetesen meghatározta a sorsát.

Pedig megfogadta az asszonynak, hogy ha már a korom nem évődött bele végérvényesen a bőrébe, s a sárfürdőt is olyan szerencsésen megúsza, veszteg ül, nem hívja ki maga ellen a sorsot.

Csakhogy a tisztség annyi mint kötelesség, a műszaki megoldások kiötölésében és gyakorlati megvalósításában nem hagyatkozhat másra, mi értelme lenne akkor az ő főmérnöki státuszának. És hova jutna a világ, ha egy kőkorszaki téglagyár technológiája nem újulna meg, ha azoknak a „szerencsétleneknek” nem teremődne új, jobb feltétel a mindennapjaikhoz. Ki kell iktatni az agyagbánya és az előkészítés között a keskenyvágányt, a csillerendszert, micsoda félállati sors, hogy két „nyomorultnak” kézzel kell feltolni a közel kéttonnás terűt a kollergangig, ott kifordítani a kocsiból a palát, belapátolni a tányérba, amin a zúzókerekek görögnek. Mennyi szép szak kifejezés, érdemes volt mindezt ellesni, megtanulni, célszerűen használni, lám csak, ezek a kis beosztottak képesek odafigyelni arra, amit mond, igenis, be kell fogni a kivénhedt, de még működő Steagul Roşut, úgy sincs kihasználva, legalább Bereschi Iuon nem ásítózik egész nap, a két maradék felső fogát mutogatva, majd a kotrógép egyből a rakodóládába engedi bele a palát, három köbméter is belefér egyszerre, szép, száraz ősz van, nem okoz gondot, hogy akár kettőt is forduljon óránként, odafent öntünk egy ügyes betonplaccot, egy villanymotorra egy redukciós áttétellel, két jó kemény sodronnyal ráerősítünk egy fémlapot ekének, két szarvat rá, aminél fogva az iparos tartja, megnyomja a motor indítógombját, s az eke betolja a palát a tányérba, nyolc ember

munkáját kettő elvégzi. Ehhez a szupermegoldáshoz, amelyet hevenyészett, skiccnak szánt krikszkrakszok igyekeztek tisztábbá tenni, nem lehetett semmi kommentárt fűzni, egyetlen „mi lesz, ha?” kérdésnek sem lett volna értelme, annyira tisztán, mérnöki ésszel kigondolt volt minden, hogy annak működnie kellett. Mondd és tedd, egy jó karbantartó műhelynek kismiska egy ennyi feladat, egy hét múlva kipróbálták a szerkentyűt, fungált, mellet ki, állat előre, lehet utasítást adni a keskenyvágány felszedésére, a felszabadult hét ember mehet téglát rakni, úgyis mindig baj, hogy ott állnak a fuvarozók, néha órákat várva, hogy megrakják a kocsijukat. Az élet szép, a főmérnök igazi, a beosztottaknak van alkalmuk süvegelni. Az a kis olykori malőr, amit a rendszer aprócska hibái okoztak, igazán elenyésző volt. Egy hónap alatt mindössze két esetben történt meg, hogy Bereschi, a platformra érve a földhöz verte a bászokáját, „Nezeii mäsì, ni mã cã n-am roatã!” csatakiáltás kíséretében, így adva a világ tudtára, hogy pihennie kell, amíg az öreg teherkocsi valahol útközben kiesett hátsó kerekének törött tengelyét kicserélik majd, a meghibásodott kardánt kijavítják, ilyenkor egy-két órányi telefonálgatásba, kuncsorgásba került, hogy sikerüljön valahonnan kölcsön venni egy másik ráblát, de a kiesés nem volt bepótolható, csak Verebes Bandi rágta a körmét, s morzsolta el néhány simogató káromkodást. A baj, amit ez a rendkívüli mérnöki találékonyság okozott, csak november közepe táján ütött be, amikor, nem éppen váratlanul, de nem is a megszokott időjárási körülményeknek megfelelően, lehullott az első hó, majd egy derűs nap után, amikor az idő enyhülni látszott, s a hó is kicsit megroskadt, éjszaka minden csonttá fagyott, s három nap után is, az enyhülés reményével dacolva, kitartott a kutya hideg.

Farháj éppen az állat a könyökére támasztva, az ablakon kibámulva azon mélézött, hogy milyen szép is az isten-teremtette téli táj, amikor Gyszi megzavarta azzal, hogy Verebes telefonált, az ekét nem lehet használni, a betonra hullott hó megolvadt, megfagyott, a pala abba bele, a placc egyenetlen, az ekét kezelő embernek a meg-megakadó szerkentyű úgy megrándította a vállát, könyökét, csuklóját, hogy orvoshoz került, táppénzre írták ki, a karjára gipszpólyát tettek, senki nem akar ott dolgozni.

„Az nem lehet! Annak mennie kell!” Farháj úgy pattant fel ültéből, mint aki élete értelmét látja veszélyben. „Majd én megmutatom”,

mondta volna, de visszafogta magát, mert aki elvszerűen nem a szavak, hanem a tettek embere, az nehéz helyzetekben ne sokat beszéljen, hanem cselekedjen.

Tíz perc elteltével már robogott a GAZ a majdani tett színhelye felé, természetesen Gyuszival és a fiatal kollégával a hátsó üléseken, mert tanú nélkül nincsenek hősök. „Micsoda pipogyák! Nem léteznek, hogy az eke elakadjon! Csak nem nyomják oda rendesen a placchoz. Az a motor van olyan erős, hogy még a betont is felszántja, ha kell.”

A terepjáró egyenesen az etetőhöz hajtott. Farháj az aktatáskáját az ülésre dobta, kigombolkozott, és megragadta az eke szarvait. Hiába kiáltotta torkaszakadtából Verebes, az udvaron hátrafelé szaladva, hogy ne, ne!, Farháj megnyomta az indítógombot, és az éjszaka folyamán kőkeménnyé fagyott, méternyi magas palahalom tövéhez irányította az ekét, majd nekifeküdt, de az eke egy centi, nem sok, annyit sem mozdult előre, a motor kínlódott, nyögött, sikoltozott, félő volt, hogy leég. „Igen, mert hagyaték megfagyni!”, dühöngött Farháj, majd utasította Verebest, aki éppen akkor ért oda, hogy hozasson gyorsan két-három talicska frissen kivájt palát, aztán amikor az anyagot odaborították elé a placra, újraindította a motort, s az ekét nekieresztette a kis halomnak. Az tolta is maga előtt egy jó métert, de akkor valamiért elakadt, mire Farháj sem kímélte magát, semmi kis teste súlyát is ráengedve, megpróbálta kimozdítani a holtpontból, a motor tekerte sodrony feszült, Farháj teste még jobban. A következő másodpercekben olyan gyorsan történt minden, hogy nem tudták, csodát vagy katasztrófát láttak: az eke pattant egyet, abban a szempillantásban Farháj a levegőbe emelkedett, nyújtott testtel, lábakkal repült, mint egy daru, majd eltűnt a zúzókerekek között. Nemhogy jaj, egy pissenés sem serkent a nyomában.

Ezúttal is Gyuszi ocsúdott elsőnek. Sebtében átmászott a palahalmon, be a kollergang tányérjába. A fiatal kolléga és Verebes is rögtön utána. Farháj ott feküdt arccal előre a nagyobbik zúzókerék tövében, félrehajtott fejjel, mozdulatlanul, kalapja úgy a fejébe nyomulva, hogy mindkét füle lekonyult tőle. „Nem kellene hozzányúlni, nehogy nyakát szegte volna”, mondta a fiatal kolléga, amikor Gyuszi lehajolt az élettelennek tűnő testhez, hogy fölnyalábolja. Verebes már futott előre az iroda felé, hogy mentőért telefonáljon. Ők még egy percig tanácsatlanul álltak, amikor Farháj hirtelen megmozdult, majd felnyögött.

„A nyakam”, sóhajtott. „Tudod mozgatni a fejed, főmérnök elvtárs?”, kérdezte Gyuszi, és aggodalommal telve letérdelt mellé. Tudta. Akkor Gyuszi és a fiatal kolléga felsegítették. Mire a mentő megérkezett, kicsit támolyogva, szédelegve, két oldalról támogatva, de a saját lábán sikerült előremennie az irodáig. Gyuszi beült mellé a mentőbe. Később, már jól benne a délutánban, a diagnózist is tőle tudták meg a többiek: agyrázkódás, könnyebb nyaktájéki csigolyasérülés.

Farhajt egyetlen éjszakára tartották bent megfigyelésre. Egy hétig pihent otthon, nehogy maradandó fejfájással kelljen végigszenvednie az életet.

„Balfasz”, mondta Basa a távollétében két nap múlva a reggeli eligazításon. „Majd szólok az érdekében ott, ahol kell.”

De úgy látszik, még Basának sem ment minden olyan gyorsan, mint ahogy azt elgondolta, mert Farháj még a következő év augusztusában is boldogan folytatta irodájában a szőnyeg meg a fal díszítését. Így aztán nem lehetett kihagyni abból a csapatból sem, amelyik, felső utasításra, a karácsonkői téglagyárba utazott tapasztalatcserére, hogy eltanulják, miként kell fűrészport keverni a nyers palába és mennyit belőle, hogy a téglaporózusabb s ettől a hőt jobban szigetelő legyen.

A kétnaposra tervezett tapasztalatcsere minden galiba nélkül lezajlott, pénteken kora hajnalban indultak arrafelé, szombaton déltájt haza. Farhájnak a visszaúton mindösszesen csak annyi hozzáfűznivalója volt a látottakhoz-hallottakhoz, hogy „ezek a komák ott a Kárpátoktól keletre szart ettek kiskorukban, mindent a seggük alá tesznek”, s látszott az elmélázásából, hogy ezt komolyan gondolja, mert azonkívül még egyszer hallatta a hangját, akkor is csak magának beszélt, azon töprengve, hogy „de honnan annyi fűrészport?!”. Még azt sem véleményezte, amikor Basa javaslatára nem folytatták az utat hazáig, hanem, a fiatal kolléga őszinte elkeseredésére, megálltak Szovátán a Fekete Medvében, hogy elgörcbítsék a túl egyenesre sikerült napot. S mert a főnök, még ha kicsi is, nem vonhatja ki magát a mulatságból, Farháj beleadta hát, ami belefért, illet Basával lépést tartani.

Vasárnap reggel a macskajajtól kínzottan kókadozott a reggelineél, amikor Meszes Karcsi, a Basa sofőrje az asztal túlsó végéből átkiabált neki: „Főmérnök úr, láttál már frissen kihült vaddisznófészket?” Farhájon látszott, hogy nem igazán érti a kérdés valódi tartalmát, ezért

tétován válaszolta, hogy „nem, de...”, ám Meszes Karcsi nem hagyta befejezni, harsányan felröhögve közbevágott: „Menj, nézd meg a bevetetlenül hagyott ágyadat!”

Hétfőn üresen maradt a főmérnöki iroda. Basa a szokásos műszaki eligazításon nem tért ki rá. Csak másnap és nem tőle tudták meg a beosztottak, hogy Farháját, érdemei elismerése mellett, a megyei pártszervek javaslatára új vezető beosztásba helyezték.

Tér, 2017 (filctoll, 47x47 cm)